

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

566 ק"מ 098 האל"ן תשפ"ג שנה י"ג אל"ן 566
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: הוידוי ביום הכיפורים

אותן זכויות מקבל שכר בעולם הזה. וטעם הדבר, כי על הזכויות הללו לא ניתן לתת שכר בעולם הבא, בעת היות נשמת האדם עם סיעת הצדיקים למעלה, שכן בכל חופה מכריזין את המצוה אשר בעבורה ניתן השכר, ואם יכריזו שמצוה זו היתה מלפנים עבירה וחטא כאשר מרד ועיווה כלפי בוראו, היא בכך בושה וחרפה, לכן על זכויות הללו שבאות מעבירות מקבלים שכר בעולם הזה. עיי"ש.

ובספר באר שבע (להרה"ק מטאלטשאווא פר' במדבר עמוד מ"ד, ט"ב) וכן בספר קול אריה (פר' אמור, אות י"ג) כתבו בזה טעם אחר, הסיבה כי אין שכר מצוות בעולם הזה, כי המצוות ניתנו מהשי"ת שאינו בעל גבול ותכלית, לכך גם אין שיעור וערך לשכר מצוה וכל העולם ומלואו אינם כדאי לשלם בהן אפילו רק תמורת מצוה אחת שהרי כל עניני עולם הזה המה בגבול ותכלית, לכך השי"ת ברוב חסדו משלם לאיש כמפעלו כפי מידת המצווה בעולם הבא, מה שאין כן העונש על העבירות המה במידה וקצבה כיון שנעשו ע"י האדם שהוא בעל גבול ותכלית, לכך גם כאשר מתהפכים לזכויות ע"י תשובה מאהבה, כיון דנעשו ע"י עבירות האדם שהמה בגבול ותכלית, גם שכרם במידה וקצבה ואפשר לשלם תמורתם גם בהאי עלמא. עיי"ש

ונודע מה שכתב בדרושי הצ"ח (דרוש ג', לעש"ת, וכן בחידושי הצ"ח עמ"ס ברכות דף ד' ע"ב) שכאשר ישוב האדם על חטאיו, ושוב אח"כ יחזור ויתוודה עליהם בשנית הר"ל כתשובה מאהבה, שזדונות נעשות לו לזכויות, וז"ל: אח"כ שכבר עשית תשובה מיראה, שוב שנית קחו עמכם דברים, דברי וידוי ובכי ובתחנונים, גם בלילה בשכבו על משכבו יבכה לפני בוראו, במסתרים תבכה נפשו ושובו אל ה' שישוב שנית מאהבה, שע"י תשובה ראשונה לא נסתלק העוון מכל וכל, שהרי נשאר שוגג מה שאין כן עתה כל תשא עון שלא ישאר שום רושם וקח טוב אדרבה יתהפך לזכות ולטוב יתחשב, עכ"ל.

זו הבחינה של הוידויים ביום הכיפורים שאנחנו חוזרים ומתוודים שוב ושוב. כי כל וידוי מטהר את העבירות, מוריד את דרגת חומרתן, עד שבסופו נהפכים לזכויות אשר מקבלים את שכרם בעולם הזה.

מעתה נבוא ונבאר את דברי המשנה ברורה שעשרה וידויים של יום הכיפורים הם כנגד עשר פעמים שם הו"ה שהיה אומר הכהן הגדול ביום הכיפורים. כי כאשר חוזר על הוידוי שוב ושוב, הרי שמטהר את העבירה עד שהעבירה

כתב הרמב"ם בתחילת הלכות תשובה (פרק א', הלכה א'): "כל מצוות שבתורה, בין עשה, בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן, בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו, חייב להתוודות לפני הא-ל ברוך הוא, שנאמר: איש או אשה כי יעשו וגו' והתוודו את חטאתם אשר עשו – זה וידוי דברים. וידוי זה מצות עשה."

ומבואר כי עיקר התשובה היא על ידי מצות אמירת הוידוי.

ולכן עיקרו של יום הכיפורים שבו מוטל על האדם לעשות תשובה הוא הוידוי, והוידוי הוא חלק מן היום – חלק מהתפילות. וכמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב, ה"ז): "יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבין הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים". וז"ל הריטב"א (ר"ה ט"ז): "שהרי יום הכפורים מצווה מן התורה להתוודות ולשוב בתשובה, כדכתיב (ויקרא טז, ל): מלל חטאתיכם לפני ה' תִּטְהָרוּ". ובספר החינוך (מצוה סס"ד) הוסיף: "ועובר על זה ולא התוודה על חטאיו ביום הכיפורים, שהוא יום קבוע מעולם לסליחה וכפרה – ביטל עשה זה. ואוי לו לאדם אם ימות בלא וידוי ונשא עונוו."

והנה הגמרא ביומא (פ"א): אומרת: "תנו רבנן: מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשיכה... ואף על פי שהתודה ערבית – יתודה שחרית, שחרית – יתודה במוסף, במוסף – יתודה במנחה, במנחה – יתודה בנעילה."

וצריך ביאור מדוע לא די באמירת וידוי פעם אחת אלא צריך להתוודות שוב ושוב?

עוד צריך ביאור, כתב המשנה ברורה (סימן תר"כ סק"ב) וז"ל: צריך כל יחיד לומר עשרה וידויים ביום הכיפורים לפחות ארבע בארבע תפילות וארבע בחזרת הש"ץ ושתי פעמים אחד במנחה ואחד במערב. כנגד עשר פעמים שהיה כהן גדול מזכיר את השם ביום הכיפורים. ע"כ.

ולכאורה מה השייכות, בין אמירת הוידוי להזכרת שם הו"ה ברוך הוא שהיה יוצא מפי כהן גדול ביום הכיפורים?

ויש לבאר ענין זה על פי מה שכתב בספר נחלת בנימין (מצוה קל"ה, אות ב') שכל דברי חז"ל (קידושין לט:) ש"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" היינו על המצוות שעשאן האדם כתיקונו, אבל על הזכויות שנתהו ע"י שהאדם חזר בתשובה מאהבה שאמרו חז"ל (יומא דף פ"ו ע"ב) שזדונות נעשין לו כזכויות, על

נהפכת לזכות ומצוה, עד שהיא ראויה להיות כנגד שם הוי"ה ברוך הוא.

על פי יסוד זה יבואר מה שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"א ה"א) וז"ל: 'וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה, ויתוודו ויודו דברים שנאמר והתוודה אשר חטא עליה'. ע"כ. וזמן הוידוי מבואר עוד בדבריו (בהלכות מעשה הקרבנות פ"ג, הלכה י"ד) שכתב שם: 'ומניח שתי ידיו בין שתי קרני ומתוודה על חטאת עוון חטאת ועל אשם עוון אשם, ועל העולה מתודה עוון עשה ועוון לא תעשה שניתק לעשה', הרי שהוידוי צריך להיות בשעת ההקרבה, ולפי"ז נראה דאם אדם עשה תשובה והתוודה ואח"כ הביא את קרבנו לא יצא ידי חובה, דמדברי הרמב"ם נראה דזמן הוידוי הוא בזמן הבאת הקרבן דוקא.

ונראה דזה מבואר לפי מה שכתבנו לעיל, שעל ידי שמתוודה שוב ושוב הופך את העבירה למצוה, לכן יש להתוודות בעת ההקרבה עצמה, כדי לרמז לחוטא, כי כל ידי הוידוי יעלה את ה'עבירה' לריח ניחוח אישה לה'.

והנה, כתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בספרו בני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ד' דרוש ז') שסגולת קיום מצוות עשה היא להמשיך על ידם השפעות טובות חסדים ורחמים, ואילו אם עוברים ח"ו על מצוות לא תעשה נמשכים דינים ופורעניות על העולם, אמנם לפעמים כאשר עת צרה היא ליעקב צריך להמשיך שני הפכיים בנושא אחד, כי מצד אחד צריך להמשיך חסדים ורחמים על ישראל ומצד שני צריך להמשיך רעות ופורעניות על הרשעים, נשאלת השאלה איך יופעלו שתי פעולות הללו בעת ובעונה אחת, שהרי אם יקיימו מצוות ימשכו חסדים ורחמים על כל העולם גם על הרשעים, ואם ח"ו לא יקיימו מצוות הרי ימשך גם על ישראל דין ומשפט.

אך העיצה על כך היא, שהצדיקים עושים "עבירה לשמה" לפי צורך הדור, כמו שאמרו חז"ל (נזיר כג:): "גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה", ועל ידי מעשה העבירה נמשכים דינים ורעות על הגויים, אבל מכיון שהמחשבה היא לשמה נמשכים חסדים ורחמים על ישראל.

אלא שבודאי קיום עבירה לשמה הוא רק לאנשים נשגבים צדיקי ומנהיגי הדור כמרדכי ואסתר, אשר בגודל השגתם וקדושתם יודעים אימתי הוא הזמן המתאים שראוי לעבור עבירה לשמה, ואיך באמת לכוון בזה שיהיה בלתי לה' לבדו, כאלוהי הנביא בהר הכרמל שהקריב קרבנות מחוץ לעזרה.

אבל לגבינו אנשים פשוטים יש סכנה גדולה לעשות עבירה לשמה, כי בקלות יכולים ליפול ברשת היצר המפתה את האדם לדבר עבירה בטענה שהיא עבירה לשמה. ואם כן מה עלינו לעשות כשאנו רוצים להמשיך חסדים ורחמים על ישראל וגבורות על שונאי ישראל, הלא לגבינו אנשים פשוטים לא שייך כלל העצה של עבירה לשמה?

אלא כתב ה"בני יששכר" עצמו בספרו "אגרא דכלה" (ריש פרשת ראה), עצה אחרת איך להמשיך שני הפכיים כאחד, חסדים ורחמים לישראל וגבורות ודינים על הרשעים, על ידי שהאדם זוכה לעשות תשובה מאהבה על העוונות שלו, שעל ידי זה מבואר בגמרא (יומא פו:): "שזדונות נעשות לו כזכויות". והנה מחמת עצם מעשה העוונות נמשכים דינים וגבורות על הרשעים, אולם מחמת התשובה מאהבה שעל ידי זה נהפכו הזדונות לזכויות, מזכויות הללו נמשכים חסדים ורחמים על ישראל. עכדה"ק.

ולפי דרכינו, אף מי שאינו ראוי להגיע לידי הדרגה הגבוהה של תשובה מאהבה, יש לו עצה, שיעשה תשובה עם אמירת וידוי וישוב ויתוודה, ועל ידי זה זדונות נעשות

כזכויות, ועל ידי מעשה העוון נמשכים דינים על שונאי ישראל ועל ידי שנהפכו לזכויות נמשכים חסדים על ישראל.

נסיים בדברי קדשו של החיד"א המלמד אותנו כי על כל אחד ואחד מוטלת חובה לומר וידוי ביום הכיפורים ולהתחרט על מעשיו, ואל יאמר כי צדיק הוא ואינו צריך להתוודות (חומת אנך איוב פרק כב; ברית עולם על ספר חסידים תרא, ועוד): "מצאתי במכתב לכמהר"ר חיים סאראגוסי זלה"ה, מבני בניו של הגאון הקדוש מהר"ר יוסף סאראגוסי ז"ל, רבו של הרדב"ז ז"ל, ששמע מפי הרב הגדול מהר"ר אברהם סכנודי ז"ל, שקבלה בידו איש מפי איש מפי הרמב"ם ז"ל, שאדם גדול לא היה רוצה לומר וידוי יום הכיפורים כי יודע בעצמו שלא עשה דבר עבירה, ואיך ידבר שקרים לפניו יתברך. והשיבו הרמב"ם ז"ל: אלו ידעת אתה הנלבב כמה חומר עבודת ה' יתעלה וכמה צריך לעבוד הא-לוה הזה, והיית מקיף העבודה הראויה והמוכרת לאדון הזה, היית יודע בודאי שאין כל יום שאין אתה עושה כל האמור בוידוי, ועוד נוסף כהנה וכהנה. וכל אדם נדון כפי גודל חכמתו, שהרי מצינו שדוד המלך ע"ה נכתב עליו עוון אשת איש והיתה מגורשת מאוריה, ועוון הריגתו אף כי היה חייב מיתתו, ועוון ציצית המלך שאול אף כי היה רודפו, וכן כל כיוצא בזה, עכ"ל. וכמה יחרד האיש וילפת ומעלה המדומע לחזות בנועם אמרי קדוש הרמב"ם ז"ל".

כיוצא בזה כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם (המספיק לעובדי ה', ערך הענוה): "כאן אעתיק לך את מאמרו המחוכם של אבא מרי זצ"ל בענין זה. אמרו בפניו כי אחד משומרי הדת אמר בליל יום כיפור: איני יודע על איזה עוון אחזור בתשובה. ואמר אבא מרי זצ"ל בשומעו זאת: מסכן שכמותו! לו ידע את אשר עליו לדעת, היה חוזר בתשובה על שחושב הוא כי אין לו עוון לחזור עליו בתשובה. וזהו מאמר נכון שחייב אדם להתחנך על ידו".

ובפרט מה שכתב בספר חסידים (סימן תר"א), לבאר למה מתוודים בלשון רבים ועל כל סוגי החטאים למרות שיודע שלא חטא בהם: "כתיב (דניאל ט', ט"ו): 'חטאנו רָשָׁעֵנוּ – כלל עצמו בכלל, לפי שכל ישראל ערבים זה לזה, שנאמר בעכן (יהושע כ"ב, כ'): 'וְהוּא אִישׁ אֶחָד לֹא גָוַע בְּעֵוְנוֹ, לִכֶּךָ צָרִיךְ בִּלְשׁוֹן רַבִּים לְבַקֵּשׁ סִלַּח לָנוּ אֲבִינוּ כִּי חֲטָאנוּ. וְכִשְׂאֵנוּ מִתּוֹדִים אֲנוּ אֹמְרִים עַל חֲטָאִים שְׂאֵנוּ חַיִּיבִים עֲלֵיהֶם סָקִילָה שְׂרִיפָה הָרֵג וְחִנְקָה, וְאֵף עַל פִּי שִׁידַע הָאָדָם שֶׁלֹּא חֲטָא בְּכֶךָ שִׁיחָא חַיִּיב, אַעפ"כ צָרִיךְ שִׁיתוּדָה כֶּךָ, לְפִי שֶׁכֵּל יִשְׂרָאֵל עֲרִיבִים זֶה לָזֶה."

וכ"כ האר"י (שער הכוונות, ענין חזרת כוונת העמידה): "גם צריך האדם לומר כל פרטי הוידוי כולם, אשמנו בגדנו וכו', אע"פ שיודע האדם בעצמו שאין כל הדברים ההם ונראה כמדבר שקר, אין חשש בזה, ואדרבא הוא מוכרח לומר כך. ובזה תבין טעם נכון למה נתקן הוידוי בלשון רבים, כי היה צריך לומר אשמתי בגדתי וכו', אך העניין הוא שמלבד מה שנענש האדם על חטאיו, גם הוא נענש על חבירו מטעם הערבות, כי כל ישראל הם גוף אחד כלול מאיברים רבים, אם כן לזה ראוי לאדם שיתוודה בלשון רבים, כדי שיתוודה גם על חבירו. ולכן אף אם יש עבירות שלא חטא בהם, הנה אפשר שחברו חטא בהם וצריך להתוודות בלשון רבים, אע"פ שהוא לא עשה אותה העבירה".

ובספר חסד לאלפים (סימן קל"א, סעי' ג') הוסיף שצריך לומר כל פרטי הוידוי משום שלא מחה בעוברי עבירה: "ויש לומר את כל פרטי הוידוי אע"פ שלא היו בו מאותם הדברים הנזכרים בוידוי, כי כל ישראל גוף אחד וכולם ערבים זה לזה, ובפרט אם היה בידו למחות ולא מיחה, שאז מה שחטא חברו חשוב כאילו חטא הוא ממש".